

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Gondolatok néhány alapvető vietnami jogszabály ürügyén¹

Recenzió

A Vietnam alapvető jogszabályainak gyűjteménye címet viselő angol nyelvű hanoi kiadvány, mely a jelen rövid tanulmány alapját képezi, tartalmát és célját tekintve is egyedülállónak tekinthető. Tartalmát tekintve példátlan, hiszen egy olyan jogrendszer alapelemeivel ismertet meg bennünket, mely egyrészt számunkra, közép-kelet európai ország számára hallatlanul ismerős, másrészt az ázsiai jellegzetességek folytán az ismeretlen varázsával bír. Nem titkolt célját illetően is kivételes, hiszen politikai berendezkedése lényeges vonásainak változatlanul hagyásával mégis óriási lépést, a vegyesvállalatok irányába történő nyitást teszi nyilvánvalóvá. A külföldi tőkének az országba vonzása, az újabb piaci lehetőségek felbukkanása pedig már akár a gyakorló jogász számára is érdekesítő lehet.²

Vietnam, pontosabban a Vietnami Szocialista Köztársaság, az Indokínai félsziget délkeleti részén, a Dél-Kínai tenger, Kambodzsa, Laosz és Kína által körbevett területen helyezkedik el. Jóllehet nem ő az egyetlen a 20. század derekán, aki hosszú gyarmati sorból küzdötte át magát a független államok sorába, mégis olyan sajátos utat járt be, ami rányomja bélyegét állami berendezkedésére, és politikai-jogi rendszerére is. Vizsgálódásunk tárgyát csupán néhány – alapvető – jogszabály képezi, mégis - vagy talán éppen ezért - fontos körülírni a joganyag jellegzetes vonásait: jogcsaládjának mivoltát. Ez azonban nem egyszerű, hiszen földrajzi elhelyezkedése a vallási és tradicionális családon belül a távol keleti jogrendszerhez, történelme – a hosszú francia gyarmati lét következményeként - a római-germán jogcsaláddhoz, míg politikai berendezkedése az Európán kívüli szocialista jogok jogcsaládjába sorolja. Történelmi fejlődésének differentia specifikája egyrészt a francia gyarmati lét, melynek eredményeképpen jogfejlődését a gyarmatosítást megelőző – tradicionális jogon túlmenően a gyarmatosító franciák által bevezetni kívánt, - római-germán jogcsaláddhoz tartozó jog határozta meg, másrészt a függetlenség elnyerésével szinte egyidejűleg létrejött szocialista rendszernek a nacionalizmussal történt szoros összefonódása. Ugyanakkor nem szabad és nem is lehet elfelejtkezni az amerikai, és észak koreai hatásokról, előbbi az ország egykori kettéosztottságának, utóbbi a politikai berendezkedés rokon mivoltának okán. A gyarmatosítók által örökül hagyott római-germán jogcsalád csupán formális hasonlóságokat mutat a szocialista jogoknak alapvetően a volt Szovjetunió hatását mutató

¹ Selection of Fundamental laws and regulations of Vietnam, The Gioi Publishers, Hanoi, 1995. 2nd. edition

² Ez a magyarázata annak, hogy a győri Széchenyi István Egyetem Jogtörténeti Tanszékén dr. Kállay István docens japán-távol keleti jogokkal foglalkozik. Ugyanis Vietnam utolsó 50 évének története az „idegen jogok” recepciójának példátlanul érdekes megfigyelési helye, amiben talán csak Japánnal hasonlítható. Egyfajta válasz figyelhető meg Vietnam esetében arra a kérdésre, hogy egészen eltérő társadalmi viszonyok mellett hogyan lehet egy teljesen idegen jogot oktrojálni és alkalmazni, s mindez milyen következményekkel jár.

mintájához, így Vietnam joga esetében is a – vietnami sajátságokkal fűszerezett - szocialista jog jellemzői a meghatározóak.

A demokratikus centralizmus vezérlőelve, a Vietnami Kommunista Párt, a marxi-lenini ideológia és Ho Shi Min gondolatai mint társadalomszervező erők, a hatalommegosztás helyett a hatalomkoncentráció térnyerése, az államhatalomnak a kultúra-művelődés, és a nevelés terén betöltött kiemelt szerepe, az Állandó Bizottság jogalkotó-jogértelmező-végrehajtó hatalma³, a demokratikus szabadságjogok deklarálása, a magántulajdon visszaszorítása⁴, a jogi viszonyok közjogiassá válása, a jog mint a politikai akarat eszközének felfogása⁵, és a forradalmi vívmányoknak kritika nélküli dicsőítése mind a szocialista Vietnam jogának jellegzetességei.

A szólás- és sajtószabadság elveinek különös értelmezése is Vietnam, és a szocialista jogcsalád jellemző vonásai közé tartozik. A sajtó szabadsága, a cenzúra tilalma egyike azoknak az alapjogoknak, melyek sérülése legalábbis megingatja a demokratikus szabadságjogok valódi érvényesítését és érvényesíthetőségét, hiszen a sajtó betagozása a hatalmi szférába eleve megkérdőjelezi annak valódi információközvetítő mivoltát.

A vonatkozó törvények teszik nyilvánvalóvá hogy Vietnamban sincs ez másként, és mind a társadalmi élethez szükséges információterjesztés eszközeit (sajtó), mind a kultúra és ideológia szféráját (publikáció) és szervezeti felépítését áthatja az állami felügyelet. A sajtó esetében ez a kötelék a rejtélyes Minisztertanácsnál kezdődik, míg a publikációs tevékenység esetében a Kultúra és Információ Minisztériuma áll az állami hatalom csúcsán.

A szervezeti függésen túl, jóllehet mindkét törvény deklarálja a cenzúra tilalmát, számos olyan rendelkezést találhatunk, mely a valódi függetlenséget illetően legalábbis elgondolkodtató.⁶

Az alkotmányos intézmények rendje is a sajtónál tapasztalhatóhoz hasonló demokratikus centralizmus, illetőleg egymással szorosan összefonódó hatalmi központok mentén alakul. A hatalommegosztás elve ugyan nyomokban fellelhető – pl. a bírói függetlenség deklarálása kapcsán – azonban a hatalmi ágak szétválasztásának hiánya miatt nincs gyakorlati jelentősége. Valamennyi intézmény egy központi hatalmi ág körül szerveződik, és jelentőségük is a központi hatalomból részesedés mértékén múlik.

A hatalomkoncentráció mértékét tekintve központi szerepe de jure a Nemzetgyűlésnek, de facto viszont a Nemzetgyűlés Állandó Bizottságának van. Jóllehet az Alkotmány leghangsúlyosabb szerve a Nemzetgyűlés, mint legfelsőbb törvényhozó és alkotmányozó hatalom, a mindennapi döntések, sőt a Nemzetgyűlés munkájának ellátása is inkább az Állandó Bizottság kezében van. Kettejük viszonya két egymással érintkező körhöz hasonlít, melynek van közös metszete – s ez

³ Alkotmány 92-99. cikkek

⁴ Pl.: Földtörvény.

⁵ „Az állam a társadalom igazgatását a jog eszközei útján hajtja végre” Alk. 12. cikkely

⁶ Közzétételről szóló törvény. 22. cikk, sajtótörvény 17; 22; 24. cikkek

meghatározó – s van egészen különálló része is (1. számú ábra). A Nemzetgyűlés, mint az egyetlen közvetlen választással létrehozott hatalmi szerv, évente csupán kétszer ülésezik, üléseit már az Állandó Bizottság készíti elő, aki az ülések közötti időszakban egyfajta helyettesi jogkörben jár el. Önálló jogalkotási hatásköre van, széles körben gyakorol felügyeleti és ellenőrzési jogokat, alkotmányossági kontrollt. Nemcsak a klasszikus államigazgatási szervek írásos dokumentumai, hanem a Népbíróóság írásbeli dokumentumainak (!) végrehajtását is felfüggesztheti, amennyiben úgy véli azok ellentétesek az Alkotmánnyal, törvényekkel, vagy a Nemzetgyűlés határozataival. De felügyeletet gyakorol a Néptanácsok tevékenysége felett is, és annak „rossz” határozatait meg is semmisítheti.

Emellett az állam az államban feladat és hatáskör mellett a Kormány az államigazgatás csúcsszerve, a Nemzetgyűlésnek felelős végrehajtó szerv. (Jelentéseit azonban már a Nemzetgyűlésen kívül az Elnöknek⁷, és az Állandó Bizottságnak is írja.) A Kormány szintén összekötő kapocs a Néptanács és a Népbizottságok munkájához, hiszen Alkotmányban előírt kötelessége azok irányítása, illetve a Néptanácsok ellenőrzése. Alkotmányossági kontrollt nem csupán az Állandó Bizottság gyakorol, hanem a Néptanács és a közvetlen központi irányítás alatti városok és provinciák Népbizottságai elnökének irányelvei, döntései, illetve határozatai – ez utóbbi esetében végleges döntés az Állandó Bizottság kezében - felett a miniszterelnök is.

Az ország közigazgatási ábráján (1. számú ábra) a következő lépcsőfokot a Néptanácsok jelentik, melyek az államhatalom helyi szervei. A Néptanácsok és Népbizottságok a vietnami adminisztratív egységeknek megfelelően szigorú hierarchikus kapcsolatban állnak egymással és – megvalósítva a kettős alárendeltség elvét – a központi államhatalmi szervekkel. A Népbizottságok a Néptanácsok végrehajtó szervei, nem közvetlen választással jönnek létre, hanem az egyes szinteken a Néptanácsok választják őket (1. számú ábra). A Néptanács gondoskodik az alkotmányból, törvényekből eredő feladatok helyi szintű végrehajtásáról, a felsőbb szervek által meghatározott feladatok teljesítéséről stb., a Népbizottság pedig – saját hatáskörben – döntéseket, irányelveket hozhat és felügyelheti azok végrehajtását. Fontos jogkör, hogy a Népbizottság elnöke felfüggesztheti, vagy hatályon kívül helyezheti a hierarchiában alacsonyabban elhelyezkedő Néptanácsok és Népbizottságok általa rossznak minősített döntéseit. A vietnami igazságszolgáltatási rendszer sajátja, hogy az nem egységes. Létezik ugyan a Legfelsőbb Népbíróóság és helyi bíróságok, valamint Katonai Bíróság, de vannak ún „más törvények által felállított bíróság(ok)” is. Sőt, rendkívüli körülmények között a Nemzetgyűlés dönthet egy rendkívüli bíróság felállításáról is, ezen kívül pedig több törvény delegál döntési jogokat bíróságon kívüli fórumokra (pl.: földtörvény, vagy a munka törvénykönyve különféle békítő testületekre). Elvileg a Különleges Bíróságok munkáját is a Legfelsőbb Népbíróóság

⁷ Az ország Elnöke kis mértékben részesül a hatalomból, döntően reprezentatív funkciót lát el.

irányítja, de megengedi az Alkotmány azt is, hogy a Nemzetgyűlés az ilyen bíróságok felállításakor máshogyan rendelkezzen. Jóllehet, a bírák és ülnökök függetlensége alkotmányos alapelv, érdekes és elgondolkodtató, hogy a Legfelsőbb Bíróság elnöke a Nemzetgyűlésnek, a helyi Népbíróság elnöke pedig a Néptanácsnak felelős.

Bár a büntető kódexből, valamint a csódtörvényből kiderül, hogy létezik és működik ügyészi szervezet Vietnamban, annak felállítása helyett, egyfajta ügyészség melletti ügyészi szervezatként a Felügyelet és az Ellenőrzés Népi Hivatalát részletezi az Alkotmány. Ez a Hivatal felügyeli és ellenőrzi a különböző társadalmi-gazdasági szervezeteknek, államigazgatási szerveknek, és az állampolgároknak a törvényeknek, jogszabályoknak való engedelmességét. Ő jogosult közbiztonsági eljárás kezdeményezésére, és ő köteles a jogszabályok egységes végrehajtásáról gondoskodni. A Hivatal szigorú hierarchikus rendben működik, az alsóbb Hivatal alá van vetve a felsőbb Hivatalnak, s – e hierarchiának megfelelően - a Hivatal a Nemzetgyűlésnek, illetve a Néptanácsnak felelős.

Sajátos kapcsolatot alakít ki az Alkotmány a társadalom alapegységeként kezelt család, a szocialista hazaszeretet, és az internacionalista szemlélet terén. Az állam feladatává teszi, hogy megteremtse az állampolgárok fejlődésének feltételeit. Ezen belül ösztönzi polgárait, hogy alapítsanak boldog, kultúrált (!) családot, amelyet a hazaszeretet, szocializmus szeretete, a nyílt nemzetközi érzület valamint a más népekkel való barátság és együttműködés jellemez. A nevelés és oktatás főbb jellemzői is az Alkotmány szerves részét képezik, kimondva annak célját, amit az ideális vietnami ember jellemzőiben határoznak meg, így többek között ⁸: legyen dinamikus, kreatív, rendelkezzen nemzeti büszkeséggel, nemzete felvirágoztatásáért legyen meg benne az akarat, s akarja építeni és megvédeni országát. A szenvedélyes nacionalizmus⁹, a kommunisztikus-utópikus alapelvek¹⁰ azonban jól megférnek egy kosárban a kisebbségek demokratikus jogaival¹¹, vagy az olyan demokratikus jogelvekkel mint a törvény előtti egyenlőség¹², az ingyenes és kötelező alapfokú nevelés és oktatás, a fogyatékosokról rendelkezés,

nemzeti függetlenségért, szuverenitásért az ország egységéért, területi integritásáért, nemzeti biztonságáért és társadalmi rendjéért szükség szerint harcolni, megvédeni a szocializmus rendszerét és a forradalom gyümölcseit.”

- 48. cikkely: Az állam feladata...hogy fejlessze alattvalóinak forradalmi hősiességét, illetve patriotizmusát.....”

- 76. cikk (V. fejezet) „Az anyaföld elárulása a legsúlyosabb bűncselekmény”

- 77. cikk (V. fejezet) „Az állampolgár szent kötelessége és nemes joga az anyaföldjének védelme.”

- 79. cikkely (V. fejezet) Az állampolgár köteles hozzájárulni a nemzet biztonságához....és megőrizni a nemzet titkait...”

¹⁰ Uo. 3. cikk.

¹¹ Uo. 5. cikk, 39. cikk, 94. cikk

¹² Uo. 52. cikk

a női egyenjogúság,¹³ a diszkrimináció tilalma, az általános, egyenlő, közvetlen és titkos választás alapelve,¹⁴ a jogorvoslathoz való jog¹⁵, a vallásszabadság¹⁶, és a magántulajdon szentsége¹⁷.

A tulajdonhoz való jog deklarálása azonban hasonlít a bírói függetlenséghez annyiban, hogy mindkét alapelv tartalmát igencsak megnyirbálják a különböző rendelkezések. A bírói függetlenség elvének torzítása, mint arról már volt szó, nagyrészt a hatalommegosztás elvének következetes mellőzéséből, és ennek megfelelően a bírói jogszolgáltatásnak az államhatalmi szférába kapcsolásából ered. A tulajdon szentsége – a szocialista jogokban alkalmazott mintának megfelelően - szintén csak megszorításokkal értelmezhető. A vietnami földtörvény ugyanis kimondja, hogy minden föld az államé, amelyet így csupán használnak az illetékes polgárok, tulajdont nem szerezhetnek rajta. A használathoz való jog legfeljebb 50 évig állhat fenn, feltéve, hogy a birtokos betartja az előírásokat és a földet rendeltetésének megfelelően használja. A használathoz való jog örökölheto, de alapvetően nem elidegeníthető. Ennek megfelelően a tulajdon szentsége, és a tulajdonhoz való jog is csak ingóságokra vonatkozóan nyer tartalmat és értelmet.

A magántulajdon szentségét, a tulajdonhoz való jogot ha nem is közvetlen, de mindenképpen szoros kötelék fűzi a társaságok tulajdonlásának kérdésköréhez. Ennek kapcsán érdemes visszacsatolni az Alkotmánynak a gazdasági rendszer kérdéseit rendező II. fejezetéhez, melynek értelmében az ország megerősítését és az emberek jólétének biztosítását célzó állami gazdaságpolitika, illetőleg a többkomponensű gazdasági struktúra három pilléren nyugszik: a népi, társadalmi, és magántulajdonon. Az állami tulajdon az Alkotmány 19. cikke értelmében egyfajta nehezen értelmezhető autonómiát élvez a kereskedelem és a gyártás területén. A társadalmi tulajdon a szabad hozzájárulás, demokrácia és a kölcsönös előny alapelvein, a magántulajdon pedig a családi gazdaságok, a társadalom és a nép számára hasznos cégek létrehozásán nyugszik. A család, illetve a családi gazdaság mint alapegység már a bizánci jogtól számítva aggályos intézmény, de elég ha emlékeztetünk arra, hogy a 60-70-es évek elején a lakótelek-üdülőtelek kérdésében ez a szervezési elv milyen eredményeket produkált. (Lásd: házassági bontóperek magas száma.) A fenti hármast tagozódást tovább bontja az Alkotmány azzal, hogy 23-25. cikkeiben külön választja a tulajdon szentségét. Egyrészt rendelkezik arról, hogy egyének és szervezetek tulajdonát nem lehet kisajátítani, de rögtön rendelkezik arról is, hogy nemzeti védelem, nemzetbiztonság, nemzeti érdek fennforgása esetén lehetséges az „erőszakos megvásárlás”, de csak a piaci áraknak megfelelően. Ennek részletes szabályait külön törvény rendezi. Másrészt a 24. cikkben előírt külföldi gazdasági kapcsolatok elősegítése

¹³ Uo. 59; 63. cikk

¹⁴ Uo. 5. 7. cikk

¹⁵ Uo. 74. cikk

¹⁶ Uo. 70. cikk

¹⁷ Uo. II. fejezet

érdekében a 25. cikk expressis verbis kijelenti, hogy külföldi befektetésű cégeket nem lehet kisajátítani.

A vietnami társasági törvény (Ttv.) kétféle gazdasági társaságot ismer, amelyekhez való csatlakozást, ill. amelyek alapítását – szűk kivételtől eltekintve – gyakorlatilag bárkinek megengedi. E két társaság a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság. Ugyanakkor az egyéni vállalkozásokról szóló törvény elismeri a létét az ún. magáncégeknek is. A két törvény szabályozási elve hasonló, az alapításban körülbelül ugyanazok vehetnek részt, és körülbelül ugyanazon kört tiltanak el a cégben ill. társaságban való részvételtől. Kis túlzással azt mondhatjuk, hogy az egyéni vállalkozások a létrehozás, és a csődeljárás szempontjából egyszerűsített gazdasági társaságok. A Ttv. 2. cikke meghatározza azokat a kritériumokat, amiket társaságnak tekint, s amik a két forma közös tulajdonságaként is kezelhetők: *„A Kft és az Rt. olyan vállalkozás, amelyhez a tagok tőkével járulnak hozzá, megosztják a profitot és veszteséget anyagi hozzájárulásuk arányában és a társaság adósságaiért csupán anyagi hozzájárulásuk erejéig felelősek.”* Jóllehet a működési területet a társaságok szabadon választhatják meg, vannak bizonyos frekventált szektorok, melyek kiaknázásához a miniszterelnök engedélye szükséges. Ilyen pl. az értékes ásványok kiaknázása, robbanóanyagok, mérgek, toxikus kemikáliák gyártása és forgalmazása, tengeri és légi szállítás, információtovábbító berendezések, postai telekommunikációs szolgáltató berendezések gyártása. Ezek a szektorok ugyanígy engedélyhez kötöttek az egyéni vállalkozások esetében is.

A törvény biztosítja a gazdasági társaságok számára az önálló döntési jogosultságot az üzleti tevékenységük területén, és önállóságot kapnak a jövedelem-felhasználás terén is, feltéve, hogy teljesíti a jogszabályban előírt kötelességeit, ami persze elsősorban adózási köteleességet, másrészt egy, a magyar jog számára kevésbé ismert, tartalékalap¹⁸ létrehozási köteleességet jelent. Jóllehet a társaság szabadon dönt a munkaerő toborzás körében, előírja a törvény, hogy előnyben kell részesíteni a helyi munkaerőt.

A társaság létrehozásának szabályait a törvény II. fejezete rendezi. Ami érdekes a létrehozás folyamatában, hogy – tekintettel az eljárásjogi szabályozás hiányos voltára – keverednek egymással a cégeljárás alapvető szabályai a társaság létrehozására vonatkozó olyan szabályozással, mely az alapító okirat tartalmát, az alaptőke nagyságát, a tagokra vonatkozó szabályokat jelenti. Vietnamban a társaság alapításáról szóló döntés nem egyfajta bíróság, hanem a provinciai, központi városi Népi Bizottságok (vagy vele ekvivalens egység, a továbbiakban együtt: Népi Bizottság) kezében van. Hozzájuk kell benyújtani a társaság létrehozására irányuló kérelmet, amelyről a Népi Bizottság 60 napon belül határoz. Az elutasító határozatot indokolni kell, ellene a miniszterelnökhöz lehet panaszt benyújtani. A társaság létesítésének azonban az

¹⁸ A tartalékalap képzésének valószínű célja egyfajta fedezet létrehozása. Részletes információ erről a jogintézményről a rendelkezésre álló jogszabálygyűjteményben sajnos nem található.

alapítási engedély szükséges de nem elégséges feltétele. Ahhoz ugyanis, hogy megkezdhesse működését, meg kell történnie tevékenysége üzleti regisztrációjának, amivel egyidejűleg kap egy üzleti nyilvántartási bizonyítványt, s ennek birtokában kezdheti meg tevékenységét, ez bizonyítja létét a világ előtt. Az üzleti nyilvántartásba bekerülni meghatározott idő alatt lehet, a rendelkezésre álló idő Kft esetében fél, Rt. esetében egy év. Ez a nyilvántartás tehát egyfajta közérdekű nyilvántartást jelent, részletes szabályai azonban a Ttv.-ben nem szerepelnek.

A társaság megszüntetéséről az alapítási engedélyt kiadó Népi Bizottság rendelkezik, kérelem alapján. Az egyéni vállalkozások megszüntetése terén azonban egészen más szabályok érvényesülnek. Az egyéni vállalkozásokról szóló törvény 16. cikke szerint ugyanis egyéni vállalkozást csak akkor lehet megszüntetni, ha tartozásait kifizette, szerződéses kötelezettségeit, pedig teljesítette. Ha erre nem képes, úgy a gazdasági társaságokra is vonatkozó csődeljárás szabályait kell rá alkalmazni. Tekintettel a szigorú állami hatáskörökre (cégeljárás, miniszterelnöki végső döntési fórum) úgy gondolhatnánk, hogy a csődeljárás szabályai is valamilyen közvetlen állami irányítás alatt álló szerv kezében vannak. Ehelyett a csődtörvény 4. cikke értelmében a csődbejelentési igény elbírálására az illetékes bíróságoknak van kizárólagos joga. A döntést pedig az Igazságügyi Minisztérium irányítása alatt működő polgári ítéletek végrehajtásával foglalkozó hivatal, ill. az Ítéletvégrehajtó Iroda hajtja végre. A csődtörvényben leírt eljárás célja elsődlegesen annak megállapítása, vajon képes e a cég, rossz anyagi helyzetéből, a megfelelő felügyelet és intézkedések mellett kilábalni, s amennyiben nem, a fennmaradó vagyonból a költségeket fedezni, s a tartozásokat, és a hitelezőket a lehető legteljesebben kielégíteni. Ennek érdekében a törvény némely esetben az érdekeltekre bízza, élnek e csődbejelentési igényre vonatkozó jogukkal – ilyen joguk van a szakszervezeteknek, vagy a számla kibocsátását követő 30 napon túl a hitelezőknek – más esetekben pedig kötelezővé teszi a csődbejelentési igény elbírálására vonatkozó kérelem benyújtását. Ilyen eset, ha a lejárt követeléseket a szükséges intézkedések megtételét követően sem tudja a cég fedezni. Az, hogy a társaságnak van e esélye a jövőbeli működésre, nagyrészt a társaságon múlik, hiszen amennyiben ki tud dolgozni olyan tervet, ami megfelel a jogszabályi előírásoknak, a hitelezők gyűlésének, és amelyet a bíróság is jóváhagy, úgy a cél a működőképesség megteremtése. Amennyiben azonban nem tud ilyen tervet kidolgozni, vagy azt a hitelezők gyűlése nem fogadja el, következnek a felszámolás szabályai hiszen a bíróság megállapítja a cég csődjét, és összehívja a hitelezőket a cég megmaradt vagyonának felosztására.

A gazdasági társaságokra nézve is különös szabályokat állapít meg a külföldi beruházásokról szóló törvény, ami alapvetően a külföldi tőke Vietnamba vonzásának elősegítése és bátorítása végett jött létre. A törvény engedi Vietnam gazdaságának bármely ágában a külföldi beruházást, ugyanakkor kifejezetten kiemeli néhány gazdasági ágat, melyek előnyt élveznek a beruházások

terén. Ilyen kiemelt terület a turizmus, illetve az infrastrukturális fejlesztések, a már meglévő ipari kapacitás fejlesztése, de említhetjük akár a fejlett technológiák alkalmazását is.

A törvény értelmében a külföldi beruházások formája háromféle: lehet egyrészt szerződéses üzleti együttműködés, vagy vegyes vállalat, illetve teljes egészében külföldi tulajdonú cég. Az üzleti együttműködésről szóló szerződésről igen szűkszavúan, annyit mond, hogy tartalmaznia kell az üzleti célokat, a jogokat és kötelességeket, és a szerződő felek közötti kapcsolatot. Az együttműködés formájaként létrejött vegyes vállalat a vietnami jog értelmében jogi személynek minősül.

A teljes egészében külföldi tőkével létrejött beruházás az illetékes szervek állami ellenőrzés alá kerül, s a beruházási engedélyben foglalt jogokkal és kötelességekkel összhangban kell folytatnia tevékenységét. Az ilyen külföldi tőkével létrejött társaság csak határozott időre, de maximum 70 évre jöhet létre. A társasági törvényben is felbukkant általános szabály itt is érvényesül, miszerint vietnami állampolgároknak elsőbbséget kell adni a munkaerő toborzáskor.

A törvény megismétli az Alkotmánynak általunk is idézett szakaszát, miszerint külföldi vállalatot nem lehet kisajátítani, rendelkezik arról is, mit és miként lehet külföldi munkaerőnek és az érdekelt társaságnak javakat átutalni más államba. Eszerint a külföldi munkavállaló az adó megfizetését követően szabadon rendelkezik jövedelmével, a cég pedig törvényesen bírt vagyonát, beruházott tőkét, nyereségrészesedését, szolgáltatásból származó eredményét, a pénzkölcsönt, valamint annak kamatait juttathatja szabadon külföldre.

A külföldi tőkével létrejött vállalatnak és az üzleti együttműködésben részt vevő feleknek, a vietnami jogszabályoknak megfelelően jövedelemadót kell fizetnie, azonban a befektetett területtől, a gazdaság ágától s számos egyéb a jogszabály által meghatározott kritériumtól függően, az első profitot eredményező évtől számított legfeljebb 2 évig adómentesség, és plusz 2 évig 50 %-os adócsökkentés engedélyezhető¹⁹. Olyan esetekben pedig, ahol a beruházás-ösztönzés szükséges, a külföldi beruházások igazgatásáért felelős állami hivatal a profit 10%-a erejéig csökkentheti a jövedelemadót²⁰, valamint a mentesség, és csökkentés időtartama hosszabb lehet a fent leírtaknál.

Az adófizetési kötelezettség egyike az államok irányába teljesítendő állampolgári kötelezettségek legősibbjének, hiszen az államnak mint hatalmi szervezetnek mindig szüksége volt alattvalói eltartására. Ez a kötelesség, bátran mondhatjuk, hogy magával az állammal egyidős. A legtöbb esetben, az írott alkotmánnyal rendelkező államok már az Alkotmányba foglalják a közterhekhez való hozzájárulási kötelességet.

Meglepő módon, Vietnam alkotmánya nem tartalmaz utalást a közteherviselésre nézve, de jogrendje természetesen több adónemet is ismer. Így ismeri és alkalmazza a forgalmi adó,

¹⁹ Külföldi beruházásokról szóló törvény 27. cikk.

²⁰ Uo. 28. cikk

különleges forgalmi adó, vállalati és személyi jövedelemadó, a természeti erőforrások kiaknázásáért fizetendő adó kategóriáit. Ez utóbbi adónem értelmezhető azonban egyfajta sajátos bérleti díjként, amint azt tulajdonképpen maga a jogszabály is elismeri, hiszen kimondja: „nem terjed ki a szabályrendelet hatálya azokra a külföldi érdekeltségű cégekre, melyek a szabályrendelet hatálybalépését megelőzően kötöttek szerződést természeti kincsek kiaknázására, és ezen kincsekért a vietnami külföldi beruházásokról szóló törvény szerint róják le fizetési kötelezettségüket”. (Ami a beruházási törvény 29. cikke értelmében bérleti díj). Említik a különböző adókról szóló törvények²¹ a mezőgazdasági adó kategóriáját is.

A *forgalmi adó* fizetési köteletség értelemszerűen a cégeket, üzleti tevékenységet folytatókat terheli, forgalmuk után. Havonta fizetendő a bevallott illetve az adóhatóság által megállapított forgalom után. A túl nagy megterhelés elkerülése végett ismer a törvény adócsökkentést, illetve külön meghatározott esetekben teljes mentességet is. A 14. cikk értelmében, pedig az ún. kis cégeknek csak minden 3 illetve 6 hónapban kell adót fizetniük. A mentességen túlmenően nem kell forgalmi adót fizetnie a mezőgazdasági adót, különleges forgalmi adót fizetőknek és az exportra termelt javak után.

A *különleges forgalmi adót*, legalábbis az adó tárgyát tekintve emlékeztet a magyar jövedéki adóra. Mindazon gazdasági szervezetek és egyének kötelesek ilyen adót fizetni, akik a törvényben meghatározott termékek gyártásával foglalkoznak. Ilyen termék többek között a cigaretta, vagy az alkohol. A különleges forgalmi adót, havi bontásban de az adott termék után csak egyszer kell megfizetni. A különleges forgalmi adó alól mentességet kaphat a vis maior által sújtott szervezet, illetve a beszedett adó 30%-ig visszatérítést kaphat az az új szervezet, cég aki valamely új technológia alkalmazásával bővíti területét, befizeti az adót, és emiatt veszteségei vannak.

Vállalati jövedelemadót kell fizetnie minden szervezetnek és egyénnek, aki üzleti tevékenységet végez, és bevétele van. Ez alól csupán a mezőgazdasági adót fizetők tábora, és a vietnami külföldi befektetésekről szóló törvény hatálya alá tartozók képeznek kivételt. A vállalati jövedelemadó alapja az éves adóköteles jövedelem. Az adó mértéke különböző a teljes – költségekkel csökkentés nélküli - éves jövedelem szerint. Az általános szabály szerint a gazdálkodóknak fix az adó mértéke, az ún. kis cégek átalányadót fizetnek.

A *személyi jövedelemadóról* a vietnami jogalkotó meglepő módon nem törvényben, hanem szabályrendeletben rendelkezett, sőt tulajdonképpen már ezzel a megnevezéssel is csalunk egy kicsit, hiszen a pontos az adónem pontos megnevezése: „Magas jövedelemmel rendelkezők jövedelemadója”. Ez természetesen nem véletlen, nyilván a jogszabály címe, összhangban annak tartalmával arra utal, hogy csak egy bizonyos éves jövedelmen felül kell jövedelemadót fizetni.

²¹ Pl. a forgalmi adóról szóló törvény, és a vállalati jövedelemadóról szóló törvény 2. cikke.

A jövedelemadó alapja lehet az ún. rendes jövedelem, amilyen a munkáért kapott bér, jövedelem, egyéb juttatás, illetve az ún. rendhagyó jövedelem, ami pl. a külföldről kapott ajándék – természetbeni vagy pénz - , lottónyeremény, vagy szellemi termék után kapott bevétel. A progresszivitás elvét figyelembe véve adómentes a legfeljebb évi 1 200 000 dongnak²² megfelelő rendes jövedelem, az ezt követő adómérték pedig 10-60 %-ig terjed. A rendhagyó jövedelemre nézve más szabályok vonatkoznak, itt az adómentesség határa 2 000 000 dong, az adó mértéke pedig 5-30%-os szintén a progresszivitás elvének megfelelően növekedve. Más szabályok vonatkoznak a Vietnamban élő, illetve a nem Vietnamban élő külföldre nézve éves jövedelmének adózására vonatkozóan. Ha Vietnamban él, úgy az adómentesség határa 5 000 000 dong, ezt követően 10-50 %-ig emelkedik az adókulcs. Amennyiben nem él Vietnamban, minden jövedelme után kell min. 10% jövedelemadót fizetnie. A jövedelemadót, az előzőekhez hasonlóan a havi jövedelemhez mérten állapítják meg, a rendhagyó jövedelemadó alá eső bevételek után pedig esetenként kell megfizetni az adót. A mentességek és adócsökkentések az előzőkhöz hasonlóan elsősorban vis maiorhoz köthetők, illetve értelemszerűen az adóalany életét veszélyeztető hatásoknak is van bizonyos adócsökkentő hatásuk.

Külön szabályrendelet rendezi a *természeti erőforrások kiaknázásáért fizetendő adó* szabályait. Mivel minden természeti erőforrás állami tulajdonban van, bármely szervezet, egyén aki ilyen természeti erőforrásokat akar kiaknázni, természeti forrásadót köteles fizetni az államnak. Az adót a kitermelt mennyiség után kell fizetni, az adó mértéke 2-40%-ig terjed, de annak – a szabályrendeletnek megfelelő – részletes szabályait a Kormány állapítja meg. Ezen adónem alól mentesség nincs, de legfeljebb 50% erejéig könnyítés lehetséges.

A gazdasági társaságok, magáncégek kapcsán felmerülő fontos kérdés a munkajogi szabályozás mivolta.

A vietnami munkajogi szabályozás egyik legszembetűnőbb sajátossága abban rejlik, hogy egy kódexben szabályozza a munkajogi jogviszonyt a társadalombiztosítással, és a szakmai képzés alapvető szabályaival. Hasonlatosképp a hatályos magyar szabályozással, bizonyos személyeket ugyanakkor, legalábbis részben kivesz a törvény hatálya alól. Ilyen kivételek a kormányzati hivatalnokok, a választott vagy kinevezett hivatalnokok, a Néphadsereg és Népi Biztonsági Erők tagjai, a népi szervezetek tagjai stb, akik külön törvényben meghatározott jogokkal és köteleességekkel rendelkeznek.

Az állam legfontosabb feladata a munkajogi szabályozás területén a munkahelyteremtés. Ezt öt éves illetve éves társadalmi-gazdasági tervekkel, munkahely-létesítésre létrehozott nemzeti alappal, különböző kedvezményekkel, alacsony kamatozású kölcsönökkel próbálja – törvényben vállalt köteleességgel – megoldani.

²² A Magyar Nemzeti Bank honlapjáról (www.mnb.hu) 2003. augusztus 21-én letöltött adatok szerint 1 USA dollár=15333,5 dong.

Szembetűnő – és már említett - sajátossága a munka törvénykönyvének, hogy tartalmazza a szakképzés, de talán helyesebben a szakmunkásképzés alapvető szabályait. Ezek a szabályok egy olyan rendszerre utalnak, amiben a szakképzés nem tartozik az iskolarendszerű képzések közé, és elsősorban azt a célt szolgálja, hogy a munkaadók - akár az őáltaluk szervezett képzéssel – megfelelő munkavállalót biztosítsanak a saját maguk számára. A szakmai képzés nincs meghatározott szervhez kötve, de a szakmai képzést végzőnek regisztrálnia kell magát, s ugyanakkor jogosult a képzésért cserébe egyfajta költségtérítésre. Az olyan szakmunkásképzés, mely rokkantak, veterán katonák, nemzeti kisebbségek átképzésére irányul, illetve területileg ott helyezkedik el, ahol sok a munkanélküli, adókedvezményben részesülhet. A szakmunkás képzésben – amely valószínűleg gyakorlati jellegű – legkorábban 13 éves korban lehet részt venni.

A bérkérdést igen részletesen rendezi a törvény VI. fejezete. Kimondja többek között, hogy bár a bér megegyezés kérdése, az nem lehet kevesebb mint a Kormány által közzétett minimálbér összege. Külön érdekesség, hogy a minimálbér foglalkozásonként és földrajzi régióként is különbözik. A munkabér csökkentésére csak a munkavállaló előzetes értesítésével kerülhet sor, akinek joga van tudni a csökkentés indokát.

Részletezi a törvény a munkáltatónak a munkahelyi biztonság, és egészségvédelem terén teljesítendő kötelezettségeit, és külön fejezetekben foglalkozik a kiskorúak, nők, rokkantak és idősek munkavállalásának problémáival.

A munkajogi jogviták rendezésénél a munka törvénykönyve által felállított alapelv a békés rendezés a felek között, s csak ennek teljes sikertelensége esetén kerülhet sor a bírói útra.

A munkajogi jogviták szabályozási különlegessége, hogy részletes eljárásjogi szabályok rejtőznek e fejezet alatt. Ez persze nem véletlen, hiszen a polgári peres eljárásokról szóló jogszabály hiányában ezeket a kérdéseket is rendezni kell valahol. A másik sajátosság a békéltető szervek beépítése az eljárásba. Ezek a békéltető szervek nem kerülhetők meg, és szerepük sem csupán deklaratív jellegű, hiszen egyéni munkajogi jogvita esetén a békéltetésről szóló jegyzőkönyv, kollektív munkajogi jogvita esetén pedig a munkajogi választott bíróság döntése is az illetékes Népbíróság elé kerül. Harmadik sajátosággként említhetjük, hogy a munkavállalóknak sztrájkhoz való joga is e témához, pontosabban a kollektív munkajogi jogvitához kapcsolódik. A sztrájk ugyan Vietnámban is az érdekérvényesítés egyik eszköze, de csak kollektív munkajogi jogvita megoldását célzó, ámde eredménytelen egyeztetést követően lehetséges, és ha komolyan veszélyeztetné a nemzetgazdaságot vagy a közbiztonságot, a miniszterelnök jogosult azt elhalasztani, vagy betiltani.

Az eljárási szabályok hiánya mellett teljes mértékben hiányzik a jogrendszerből a Polgári Törvénykönyv, illetve ennek vietnami megfelelője. Természetes ugyanakkor, hogy ez nem

jelentheti azt, hogy azért nincs polgári törvénykönyv, mert nincsenek meg a magánjogi szabályozás alapját képező életviszonyok, sokkal inkább ismét a szocialista jogok egyik jellegzetessége jelenik meg, hogy tudniillik a magánjog elveszíti elsődlegességét, és a magánjogi viszonyok – bizonyos keretek között persze - közjogiassá váltak. De még ez sem magyarázhatja a magánjogi kódex teljes hiányát, ami persze azzal jár, hogy a különböző „különös” törvények és szabályrendeletek tartalmaznak alapvető magánjogi és eljárásjogi kérdéseket. A magánjogi kódex, és a nagy eljárásjogi kódexek hiánya mellett a jogalkotás rendje és a jogforrási hierarchia kapcsán zavarbaejtő sokféleség áll rendelkezésre. Vonatkozó jogszabály hiányában az Alkotmányból, és a könyv szerkezetéből lehetséges valamelyest rekonstruálni a szabályok halmazának rendjét és hierarchiáját. Világos és egyértelmű ténynek látszik, hogy törvényhozó és alkotmányozó hatalommal kizárólag a Nemzetgyűlés rendelkezik. Létezik ugyan nemzetgyűlési határozat is, de sajnos annak jogi jellege nem derül ki az amúgy igen terjedelmes jogszabálygyűjteményből. Az Állandó Bizottság, a Nemzetgyűlés által reá ruházott hatáskörben törvényerejű rendeletet, míg saját hatáskörben határozatot hozhat. Az Ország Elnöke, bár csak reprezentatív funkciót lát el, utasítás és döntés kiadására jogosult. A Kormány rendeletet és határozatot, a miniszterelnök döntést és irányelvet, a kormányzati szervek vezetői döntéseket, irányelveket körleveleket, a Néptanácsok határozatot, míg a Népbizottságok döntéseket és irányelveket alkotnak. Nem derül ki sajnos az összegyűjtött joganyagból, vajon az ún. szabályrendeletek, amelyek a könyvnek is külön részét képezik, mely fórumhoz tartozó, milyen szintű jogforrások, mint ahogyan az sem egészen egyértelmű, hogy melyek azok a rendelkezések, melyek esetleg az állami irányítás egyéb jogi eszköze kategóriába tartoznának, és melyek az általában életviszonyt szabályozó normák, s melyek az egyedi döntések. A jogforrási hierarchia valószínűsíthető rendszerét a 2. számú ábra tartalmazza.

Vannak azonban a kodifikációs megoldások között is olyanok amelyek figyelmet érdemelnek.

A jogszabályok szerkezeti felépítése nagyon hasonló. Az általános rendelkezések – amelyek döntő többségben tartalmaznak felhívást arra, hogy mindenkinek kötelessége az adott szerveket munkájuk során segíteni²³ – után következik az akár több részből is álló rendelkező rész, majd az adott jogszabály megszegőire vonatkozó rendelkezések, és a Záró klauzula. A szabálysértőkre vonatkozó részek mint kis büntető törvénykönyvek, a törvénysértőket büntetik, míg az illető el nem éri a bűncselekmény határát, mert onnan már a büntető kódex előírásai érvényesülnek.

A záró rendelkezés, vagy klauzula jogszabály-szerkesztési szempontból három típust ismer: van, egyrészt amely a hatályba léptetéssel együtt taxatív felsorolja mindazon jogszabályokat, melyeket hatályon kívül helyez. A jogbiztonság és jogállamiság követelményének – bár technikailag kivitelezni sokszor nem egyszerű – leginkább ez felel meg. Van másrészt olyan

²³ Ilyen rendelkezés található az Alkotmányban is: 79. cikk.

megoldás is – és ez a gyakoribb – amely az elavult, kiüresedett jogszabályok hatályon kívül helyezését egyetlen mondattal megoldja: „Az e jogszabállyal ellentétes szabályok hatályukat veszítik.” Kérdés ilyenkor, hogy ki mondja meg, mely szabályok ellentétesek az újjal. A harmadik megoldást azonban csak valószínűsíteni lehet, nevezetesen: tekintettel arra, hogy a büntető kódexnek nincsen hatályba léptető rendelkezése nem kizárt, hogy annak hatályba léptetéséről egy másik törvény rendelkezett. Ez utóbbi már azonban nem került bele a vizsgálódásunk tárgyát képező gyűjteménybe, mely könyv azon szakemberek számára, akik a szocialista jogon nevelkedtek, - mint az már a tanulmány bevezetőjében említésre került - nagyon sok vonatkozásban ismerősnek fog tűnni, ugyanakkor hallatlanul izgalmas lesz, éppen az ázsiai eltérések miatt. Az elmélet mellett ez a hanoi kiadvány a gyakorló befektetőket célozza meg, s ezzel együtt mutatja az országban 1986-tól bekövetkezett változásokat is. A piaci mechanizmusoknak megfelelően működő többkomponensű gazdaság kialakításának szándéka vált nyilvánvalóvá az 1987-es beruházási törvénnyel, az 1992-es Alkotmány-módosítással²⁴, de akár a társaságokról szóló törvénynek 1994-es módosításával is. Vietnam, ahol igen fontos változások történnek nap mint nap, a teljes megújulás előtt áll, s az 1995-ben kiadott alapvető jogszabálygyűjtemény célja sem volt más, mint Vietnam jogának megismertetése az érdeklődőkkel, különösen persze azokkal akik érdeklődnek az ország mint potenciális befektetési lehetőség iránt.

Budapest, 2004. február 10.

Rigó Kinga

²⁴ „Az állam elősegíti a többkomponensű gazdaság kialakítását, amely a piaci mechanizmusoknak megfelelően működik az állam irányítása alatt, a szocialista iránynak megfelelően” (Alk. 15. cikk)

2. SZÁMÚ ÁBRA

ALKOTMÁNY

Törvény

Törvényerejű rendelet

Nemzetgyűlés határozata

Állandó Bizottság törvényerejű rendelete

Állandó Bizottság határozata

Az Ország Elnökének utasítása és döntése

Fentiek alapján:

Kormány határozata

Kormányrendelet

Fentiek alapján:

Kormányzati szervek vezetőinek döntései, irányelvei, körlevelei

Az Alkotmány, törvény, formális írott dokumentumok alapján:

Néptanácsi határozat

Népbizottsági döntés

Népbizottsági irányelv

jogi hírek

interjúk

publikációk

vitafórum

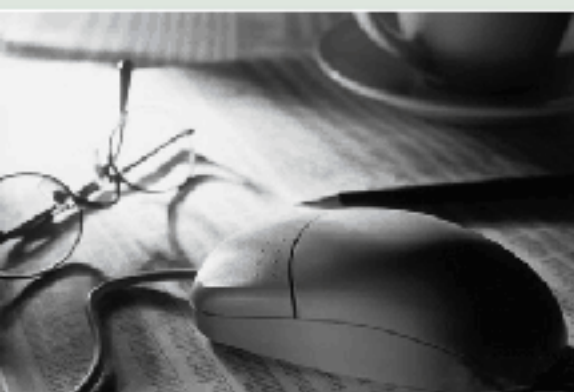
szaknévsor

jogi szakkönyv-katalógus

jogi állásbörze

szakmai rendezvények

heti hírlevél

országos ügyvédi szaknévsor

magyar, angol és német nyelven

ügyfél keres ügyvédet szolgáltatás